

სანარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი და მისი სრულყოფის საკითხები

ელგუჯა კონჯარია,
ეკონომიკის დოქტორი. ასოცირებული პროფესორი.
შპს სასწავლო უნივერსიტეტი "გაენათი"

რეზიუმე

სანარმოს ფინანსური მდგომარეობა, ეს არის მისი ფინანსური კონკურენტუნარიანობა (ე.ი. გადახდის უნარიანობა, კრედიტუნარიანობაზე ფინანსური რესურსების და კაპიტალის გამოყენება, სახელმწიფოს და სხვა სამეურნეო ორგანიზაციების წინაშე ვალდებულებების შესრულება).

ნებისმიერ სასაქონლო მატერიალურ ფასეულობათა, შრომითი და მატერიალური რესურსების მოძრაობა დაკავშირებულია ფულადი სახრების შექმნასა და მის დანახარჯებთან, ამიტომ ფინანსური მდგომარეობა გამოხატავს ფირმის ყველა მხარეს.

ყოველი სანარმო, რომელიც თავის საქმიანობას ახორციელებს ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობის ჩარჩოებში, ორიენტირებულია მოგების მიღებაზე. ისინი ყოველთვის ამის მიღწევას ვერ ახერხებენ და შეიძლება ზარალიც მიიღონ. სააღრიცხვო პრაქტიკაში მოგებას ან ზარალს, რომელიც შეიძლება მიიღოს სანარმომ თავის საქმიანობიდან საანგარიშგებო პერიოდის ბოლოსთვის, ფინანსურ შედეგს უწოდებენ.

ფინანსური შედეგის დასადგენად საჭირო ხდება სანარმოს შემოსავლებისა და ამ შემოსავლების მისაღებად განუხლები ხარჯების ურთიერთშედარება. თუ შემოსავლები სჭარბობს სანარმოს ხარჯებს, სანარმოს მოგება მიუღია, ხოლო როცა შემოსავლები ნაკლებია ხარჯებზე, ეს უკვე ზარალის მაჩვენებელია.

საკვანძო სიტყვები: მოგება, ზარალი, რენტაბელობა, ლიკვიდურობა, დებიტორი, კრედიტორი.

FINANCIAL ANALYSIS OF ENTERPRISE AND ITS BASIC ISSUES

Elguja konjaria

RESUME

Financial condition of an enterprise is its financial competitiveness (taxable capacity, trustworthiness on financial resources and using – up of capital, perform an obligation before the government and other agricultural organizations).

Any kind of inventory accounting work –related and material resources movement is connected with the creating appropriate funds and its charges. so, financial condition conveys all the sides of the firm.

Every enterprise, that carries out its business in a country, according to its legislation, is oriented to getting profit. They are not always able to reach it and sometimes it makes losses in record practice, the profit

or losses that can enterprise get by the end of reporting period is called the financial outcome.

To set the financial outcome it is essential to compare the income of the enterprise with the extra charges, that are used for getting the income.

If the income exceeds the charges, that means the enterprise has gained profit.

If the profit is less it indicates about losses.

Key words: Profit, Losses, Earning power, Liquidity, Debtor, Creditor.

* * * *

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლამ, სხვადასხვა ფორმის საკუთრებისა და მეურნეობრიობის წარმოშობის ორგანიზაციამ მოითხოვა უფრო გულმოდგინე და სისტემური მიდგომა სანარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზისა ფინანსური სტრატეგიის დამუშავების საქმეში.

სანარმოს ფინანსური ანალიზი მოიცავს ანალიზს:

- წინასწარი;
- ფინანსური მდგრადობის;
- ბალანსის ლიკვიდურობის;
- ფინანსური კოეფიციენტების;
- ფინანსური შედეგების;
- რენტაბელობის კოეფიციენტის და საქმიანი აქტივობის.

წინასწარი ანალიზის შედეგი სანარმოს ფინანსური მდგომარეობის საერთო შეფასება, აგრეთვე სანარმოს გადახდისუნარიანობისა და ბალანსის სტრუქტურის განსაზღვრა.

ფინანსური მდგომარეობის მიზეზების, მისი მდგომარეობიდან გამოსვლის პერსპექტივებისა და კონკრეტული გზების გამოსავლენად კეთდება სანარმოს საქმიანობის დეტალური, გაღრმავებული და კომპლექსური ანალიზი. ანალიზებს პასივების სტრუქტურას, საბრუნავი სესხების ფორმირების წყაროებს და სხვა ბალანსგარეშე დინამიკას, სანარმოს ფინანსური საქმიანობის შედეგებს.

პასივების სტრუქტურის ანალიზისას რეალიზაცია ხდება შემდეგი მიზნების:

- განისაზღვრება სანარმოს მოზიდულ და საკუთარ სახსრებს შორის შეფარდება.
- ვლინდება სანარმოს დანახარჯებისა და ნაშთების საკუთარი წყაროებით უზრუნველყოფის შესაძლებლობა, აგრეთვე გრძელვადიანი სანარმოს ეკონომიკური ურთიერთობის უმნიშვნელოვანეს მხარეს წარმოადგენს ფინანსური საქმიანობა. ის დაკავშირებულია სახსრების შევსების ორგანიზაცია-

სთან, მის მოძრაობასთან და ამ სახსრების მიზნობრივი დანიშნულებით გამოყენებასთან, ასევე მისი ფორმირებისა და გამოყენების კონტროლთან.

ფინანსების ეკონომიკური ანალიზის ობიექტი ღირებულების წარმოების პროცესში წარმოქმნილი ფულად ურთიერთობათა სისტემა, ე.ი. ფულადი სახსრების შექმნის, განაწილებისა და მოხმარების საკითხები. კონკრეტულ საწარმოში ანალიზმა უნა მოიცვას საწარმოო სამეურნეო საქმიანობისთვის ყველა სახის ფონდებისა შექმნის და გამოყენების საკითხები.

სახალხო მეურნეობის განვითარების საქმეში ბიზნესისა და საბაზრო ურთიერთობის განსაზღვრული როლის დამკვიდრება გარკვეულ უპირატესობას მატებს საწარმოს ფინანსებს და ფინანსურ ურთიერთობებს.

ფინანსური მდგომარეობის ანალიზის უმთავრეს საკითხს წარმოადგენს ძირითადი საქმიანობის ბალანსის ნაკითხვა და შესაბამისი ანალიზი სხვა ანგარიშების მაჩვენებლებთან კავშირში. წარმოების ფინანსური მდგომარეობის გაუმჯობესება ყველა სახის ფინანსური რესურსების გამოყენების საფუძველზე მეტად მნიშვნელოვან რგოლს წარმოადგენს იმ ღონისძიებათა ჯაჭვში, რომელიც წარმოების ეკონომიკის გამაგრებას ითვალისწინებს ბაზრის პირობებში. რამდენადაც წარმოების განვითარება თვითდაფინანსების ხარჯზე ხორციელდება, ხოლო საკუთარი ფინანსური რესურსების დროს სესხის ხარჯზე ხორციელდება, ძალიან მნიშვნელოვან ანალიტიკურ ხასიათს იძენს წარმოების ფინანსური დამოკიდებულება გარეგანი (საგარეო სესხის) წყაროებთან მიმართებაში.

საბუღალტრო ბალანსი საშუალებას იძლევა შეფასდეს სამეურნეო სუბიექტის განკარგულებები თუ საკუთრებაში მყოფი ქონების როგორც მთლიანი ღირებულება, ასევე საბრუნავი და არასაბრუნავი აქტივები და შემდგომ მოკლევადიანი კრედიტების მოზიდვების შესაძლებლობა; ეს ანალიზი იძლევა საშუალებას წარმოდგენა ვიქონიოთ, თუ როგორ არის უზრუნველყოფილი დანახარჯები და ნაშთები საკუთარი ფინანსური წყაროები:

- განიხილება კრედიტორული დავალიანების წარმოქმნის მიზეზები მათი ხვედრითი წილი, დინამიკა, სტრუქტურა, ვადაგადაცილებული დავალიანების წილი.

ფინანსური მდგრადობის ანალიზი იწყება მაჩვენებლიდან, რომლებშიც ასახულია ფინანსური მდგომარეობის მდგრადობის არსი. ჩგამოიყოფა შემდეგი სახის ფინანსური მდგრადობა:

- ფინანსური მდგრადობის აბსოლუტური მდგრადობა – ასეთი მდგომარეობა გამოწვეულია, როდესაც დანახარჯები და ნაშთები უზრუნველყოფილია საკუთარი საბრუნავი სახსრებით;

- ფინანსური მდგომარეობის ნორმალური მდგრადობა - არის როდესაც დანახარჯები და ნაშთები უზრუნველყოფილია საკუთარი საბრუნავი სახსრებით გრძელვადიანი კრედიტის ხარჯზე.

- არამდგრადი ფინანსური მდგომარეობა —

მაშინაა, როდესაც დანახარჯები და ნაშთები უზრუნველყოფილია საკუთარი საბრუნავი სახსრებით, გრძელვადიანი და მოკლევადიანი კრედიტებით.

- ქრიზისული ფინანსური მდგომარეობა — მაშინ არის, როდესაც დანახარჯები და ნაშთები უზრუნველყოფილი არ არიან მათი ფორმირების წყაროებით. მანარმოიმყოფება გაკოტრების ზღვარზე.

ბალანსის ლიკვიდობის ანალიზი იძლევა საწარმოს კრედიტუნარიანობის შეფასების საშუალებას ანუ თავისი ვალდებულების საკუთარი ძალებით ანაზღაურების შესაძლებლობას. გლიკვიდურობა განისაზღვრება საწარმოს ვალდებულებების მისი აქტივებით დაფარვით, რომელთა ფულად გადაქცევის ვადა ემთხვევა ვალდებულებების დაფარვის ვადას.

ფინანსური კოეფიციენტების ანალიზი გამოიყენება საწარმოს მდგრადობის ცვლილებების გამოკვლევისთვის ან რამდენიმე კონკურირებადი ფირმების შესადარი ნაწილის ჩასატარებლად.

საწარმოს საქმიანობის ფინანსური შედეგების ანალიზის პირველხარისხოვან ამოცანას შეადგენს შეფასება:

- მოგების მაჩვენებლების დინამიკის
- საწარმოს რენტაბელობისა და საქმიანი აქტივობის

ფინანსური მდგომარეობის შეფასება შეიძლება მოხდეს შემდეგი ძირითადი მიმართულებებით:

ფინანსური რესურსების შეფასება საწარმოს საქმიანობიდან, როცა ანალიზდება მოგებისა და დანაკარგების სტრუქტურა და მასზე მოქმედი ფაქტორები;

საშუალებათა სიდიდის შეფასება, რომელიც საწარმოს მფლობელობაში იმყოფება. მოგების განაწილების ანალიზი საშუალებას იძლევა წარმოვადგინოთ ბიუჯეტში გადასახადების ზემოქმედება საწარმოს ფინანსურ მდგომარეობაზე.

საბრუნავი საშუალებების მდგომარეობის ანალიზი საშუალებას იძლევა თვალყური ვადევნოთ მათ ცვლილებას, ფორმირების წყაროებს.

საბრუნავი საშუალებების ანალიზთან არის დაკავშირებული დებიტორულ-კრედიტორული დავალიანების ანალიზი.

დებიტორული დავალიანების შესწავლისთვის ანალიზდება დავალიანება გადატვირთული და ვადაში აუნაზღაურებელი საქონლის მიხედვით, მყიდველებისთვის საქონლის საპასუხისმგებლო შენახვა, დებიტორების ვადაგადაცილებული დავალიანება მიღებული ჩეკებით და გაცემული ავანსად, სხვა დებიტორები.

კრედიტორებთან დავალიანების ანალიზისას ყურადღება ექცევა თანამშროლბებთან, შრომის ანაზღაურების არათავისდროული გადახდის მიხედვით; ვადაგადაცილებულ გადასახადებსა და სხვა სავალდებულო გადასახადების დავალიანებებს; ვალდებულებებს მომწოდებლების წინაშე ვადაში არგადახდილი საგადასახადო დოკუმენტების მიხედვით, ვადაგადაცილებულ დავალიანებებს სესხებზე —

გაცემულს ჩეკებით, მიღებულს ავანსად და სხვა.

გულმოდგინე ანალიზის ობიექტს წარმოადგენენ მუხლები “დანარჩენი დებიტორები” და “დანარჩენი კრედიტორები”. ეს საშუალებას იძლევა აღმოცენილ იქნას ერთი სანარმოს მიერ მეორის არაკანონიერი დაკრედიტება, არაკანონიერი ავანსირება სანარმოს მუშაკებზე, აგრეთვე უკმარისობის, დატაცების, გაფლანგვისდინამიკა და ა.შ.

სანარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანალიზი აუცილებლად უნდა მოხდეს მოკლევადიან და გრძელვადიან პერსპექტივაში. ფინანსური მენეჯმენტისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ფინანსური მდგომარეობის ისეთი მაჩვენებლის შეფასებას, როგორც სანარმოს გადახდისუნარიანობაა. ასეთი ანალიზით დგინდება თანხის ოდენობა სალაროსა და ბანკში ანგარიშსწორების ანგარიშზე, რომელიც ნებისმიერ შეიძლება გამოყენებულ იქნას სანარმოს მიერ სამეურნეო მოთხოვნილებებისთვის. ამასთან ერთად, ფინანსური მდგომარეობის ანალიზისას აუცილებელია შეფასდეს სხვა სახის აქტივებიც, რომლებიც თავისუფლად შეიძლება გაყვანილ იქნას ფულად ფორმაში, მიმდინარე ვალდებულებების დასაფინანსებლად.

აქტივების მეორე ჯგუფი, ფულადი საშუალებების შემდეგ, არის ფულადი ექვივალენტი, მოკლევადიანი ფინანსური დადგენილება, დებიტორები, რომლებიც შეიძლება გადაქცეული იქნას ფულად ფორმაში მხოლოდ მცირე დროის შემდეგ. მესამე ჯგუფს მიეკუთვნება შედარებით ლიკვიდირებული აქტივები-სანარმოს მატერიალური მარაგები. ამ დაჯგუფების საფუძველზე, მიზანშეწონილია განხილულ იქნას დაფარვის, ჩქარი ლიკვიდურობის, აბსოლუტური ლიკვიდობის კოეფიციენტები.

სანარმოს სწორი ფინანსური მართვისთვის აუცილებელია მისი ფინანსური მდგომარეობის უფრო ღრმა ანალიზი, რომლის შედარებით გავრცელებული მაჩვენებელია:

- საკუთარი კაპიტალის კონცენტრაციის კოეფიციენტი (სანარმოში დაბანდებულ მთლიან თანხაში სანარმოს მფლობელის წილი);
- ფინანსური დამოკიდებულების კოეფიციენტი. ამ მაჩვენებლის დინამიკა პირდაპირ უჩვენებს სასესხო საშუალებათა წილობრივ ცვლილებებს სანარმოს დაფინანსებაში.
- საკუთარი კაპიტალის მანევრირების კოე-

ფიციენტი (კაპიტალის წილი დაბანდებულ საბრუნავ საშუალებებზე და კაპიტალ შეკეთებაზე)

- გრძელვადიანი დაბანდების სტრუქტურის კოეფიციენტი;
- მოზიდული კაპიტალის სტრუქტურული კოეფიციენტი;
- საკუთარი და მოზიდული კაპიტალის ურთიერთქმედების კოეფიციენტი

სანარმოთა ფინანსურ-სამეურნეო საქმიანობის ანალიზი გვიჩვენებს რამდენად ფინანსურად მდგრადია სანარმო, რაც გულისხმობს იმას, რომ საკუთარი სახსრებით ფარავს დაბანდებას აქტივებზე არ უშვებს გაუმართლებელ დებიტორულ და კრედიტორულ დავალიანებებს და ვადაში იხდის თავის ვალდებულებებს. კრედიტუნარიანად ითვლება როცა მას გააჩნია კრედიტის მიღების პირობები და მისი ვადაში გადახდის უნარი.

ფინანსური მდგრადობის კოეფიციენტი = საკუთარი სახსრები, ლარი /ნასესხები სახსრები + კრედიტორული დავალიანება და სხვა პასივები

საკუთარი სახსრების გადამეტება ნასესხებზე ნიშნავს იმას, რომ სანარმოს აქვს ფინანსური მდგომარეობის საკმაო რეზერვი და შედარებით დამოუკიდებელია გარე ფინანსური წყაროებისგან:

გადახდისუნარიანობის კოეფიციენტი = ნაღდი ფულის თანხა/განსაზღვრული თარიღისთვის სასწრაფო გადასახადების თანხა ან მომავალ პერიოდში

თუ გადახდისუნარიანობის კოეფიციენტი ტოლია ან მეტი უარზე, ეს ნიშნავს, რომ იგი გადახსიდუნარიანია.

სახსრების მოზიდვის კოეფიციენტი = დავალიანება/მიმდინარე აქტივები

რაც უფრო დაბალია ეს კოეფიციენტი, მით უფრო მაღალია სანარმოს კრედიტუნარიანობა.

ბამოყენებული ლიტერატურა

1. ე. ცირამუა ეკონომიკური ანალიზი თბ. 2003 წ.
2. ნ.ქიქოძე, თ. გუგუშაშვილი ფინანსური მენეჯმენტი ქუთაისი 2007 წ.
3. ე.კუპრეიშვილი ბუღალტრული აღრიცხვის კურსი თბილისი 2002 წ.
4. რ.ძაძამია ფინანსური აღრიცხვა და ანგარიშგება მცირე სანარმოებში თბილისი 2005 წ.